

De Arbobalans 2018:

barre berichten over beroepsziekten Meer werknemers met burn-outklachten? U vond misschien het nieuws over de Arbobalans 2018 niet echt nieuws. Een oude bekende uitkomst is dat ruim 80% van de werknemers de eigen gezondheid als (zeer) goed beoordeelt. Bij nader pluizen in de publicatie blijken er brokken informatie van belang ook voor ervaren bedrijfsartsen. En het dossier 'beroepsziekten' geeft u alleen maar méér hoofdpijn.

Hoofdpunt

“Werknemers moeten steeds meer doen en hebben daar steeds minder zelf over te zeggen.” De Arbobalans benadrukt dat het aandeel werknemers met burn-outklachten steeg van 11% in 2007 naar 16% in 2017. Ten onrechte nam de pers dit soms over als zouden meer mensen opgebrand thuis zitten. Daar zijn geen gegevens over, wel is duidelijk dat in de beleving van werknemers psychische belasting door werk zwaar weegt én fors bijdraagt aan verzuim.

TNO maakt deze publicatie tweejaarlijks met CBS, RIVM en NCvB, met steun van het ministerie van SZW. De uitgave bundelt en ordent uiteenlopende bronnen zoals enquêtes onder werkgevers en werknemers en monitoring door de Inspectie. Dat geeft - als enige in Nederland - een totaalbeeld en kerncijfers van arbeid(somstandigheden), ziekteverzuim, arbeidsongevallen en beroepsziekten.

Langer doorwerken blijft punt van spanning

Wat denken mensen van doorwerken tot een hogere AOW- en pensioenleeftijd? Sinds 2011 wordt dat gemeten bij werknemers. Na aanvankelijke optimistische getallen, dalen nu al enkele jaren de cijfers over willen en gedacht kunnen doorwerken.

Nederland	2015	2017
werknemers met een arbeidsongeval	3,0%	3,4%
idem met minimaal één dag verzuim	1,4%	1,6%

ZIEKTEVERZUIM

Het nationale verzuim: redelijk beheerst (?)

De Arbobalans gebruikt twee bronnen voor het nationale ziekteverzuimpercentage.

- De NEA, de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, bij (in 2017) ruim 45.000 werknemers.
- De CBS-kwartaalenquête ziekteverzuim bij zo'n 20.000 bedrijven en instellingen, waaronder alle met 100 of meer werknemers.

De twee geven nagenoeg identieke uitkomsten. Het verzuimpercentage is behoorlijk stabiel. Het is tussen 2007 en 2014 enigszins gedaald, en nam daarna weer licht toe. Dit suggereert voor mij dat het verzuim in Nederland nauwelijks nog samenhangt met de conjunctuur zoals in de periode tot 2000.

Het verzuim lijkt redelijk goed beheerst. Mogelijk is het groeiende aandeel 'nul-verzuimers' daar aanwijzing voor. De proef op deze som kan blijken bij de cijfers van 2018, die komen eind maart 2019.

Bekende verschillen

Uitsplitsing van cijfers geeft geen verrassingen. Het verzuim is hoger onder vrouwen, vaste krachten, ouderen, niet-leidinggevenden, 'blauwe boorden', grote arbeidsorganisaties, sectoren (m.n. openbaar bestuur, zorg, vervoer en onderwijs) en beroepen (m.n. zorg en vervoer). Werknemers scoren ongunstiger dan zzp-ers en werkgevers (natuurlijke personen). Qua beroepsgroepen hebben 'politie, brandweer en bewakers' en vooral 'zorgenden' veel verzuim: een kwart tot de helft meer dan het landelijk gemiddelde.

De Arbobalans attendeert nog op hiermee vergeleken vrij kleine verschillen naar etniciteit. Het verzuim van werknemers met een Nederlandse achtergrond is 4,0%, van hen met een westerse migratieachtergrond een fractie minder, en 3,4% bij werknemers met een niet-westerse migratieachtergrond.

Werknemers: meer werkgerelateerd verzuim, meer psychisch

De NEA vraagt of het verzuim hoofdzakelijk of deels het gevolg is van het werk. Het aandeel volgens werknemers werkgerelateerde verzuimdagen stijgt steeds. In 2017 is het 46%, het hoogste vanaf 2007. Het is bovengemiddeld in bouw, landbouw, gezondheidszorg, onderwijs en vervoer. In 2017 is volgens werknemers 46% van het verzuimvolume van 'psychische klachten, overspannenheid, en burn-out' hoofdzakelijk werkgerelateerd, 8 %-punten meer dan in 2007.

Geld over de balk en gemiste onderzoekskansen

U kent het verschijnsel: velen verzuimen kort, weinigen lang. De Arbobalans specificeert. Het blijkt dat 54% van de verzuimende werknemers in de categorie 'één dag tot en met één week' verzuim valt. Hun percentage van alle verzuimdagen is veel lager: namelijk 9%.

Daar staat tegenover dat de 4% van de werknemers die in totaal méér dan 26 weken verzuimen, een 'opbrengst' realiseren van 36% van alle verzuim-dagen. De onderzoekers schrijven: "Daaruit valt te concluderen dat het effectiever of economischer zal zijn om veel dagen verzuim onder een kleine groep werknemers te bestrijden, dan om weinig dagen verzuim onder een grote groep werknemers te bestrijden." Dit onderstreept dat routinematig mensen na een of twee weken naar de bedrijfsarts sturen - policy van nog veel werkgevers - niet kosteneffectief is.

De NEA 2016 had de vraag: "Heeft er, de laatste keer dat u verzuimde, verzuimcontrole plaatsgevonden door uw werkgever, arbodienst of andere organisatie?" De Arbobalans nu meldt 'verzuimcontrole' bij:

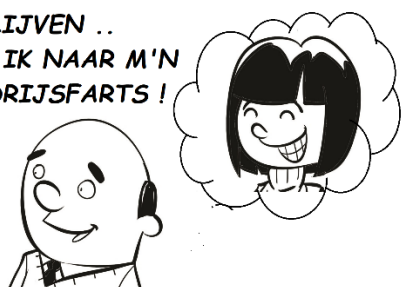
- 15% van de werknemers met verzuim tot en met één kalenderweek
- 49% van die tot zes kalenderweken
- 83% van die langer dan zes kalenderweken.

Dit hebben de TNO-auteurs niet erg precies geformuleerd. Meer te bekritisieren is dat geen nader onderzoek heeft plaatsgevonden. De NEA vragenlijst 2016 vroeg mensen over bereidheid tot nadere bevraging. Velen willen dat gewoonlijk. Nader rechercheren op het contact met de verzuimer is hoogst belangrijk maar hier nagelaten. Contact met werkgever/ leidinggevende was er weinig, aldus onderzoek van langer geleden. Als 'verzuimcontrole' staat voor zulk contact, is het nu merkwaardig dat het percentage in de eerste week niet hoger is. Het is even vreemd dat contact met een bedrijfsarts niet nabij 100% is bij verzuim langer dan zes weken. Gemiste kansen in onderzoek!

De professionals voelen altijd het dilemma: (in welke gevallen) kan een spreekuuroproep of andere interventie kort na de melding helpen tegen lang verzuim? Het valt te verwachten dat verzekeraars gaan spitten in de 'big data' van de komende mkb-verzuim-ontzorgverzekering en algoritmes laten adviseren. Het lijkt belangrijk dat TNO de NEA en mogelijke verdiepende bevraging ook benut.

Verzuimcijfers NEA	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
In de afgelopen 12 maanden ten minste één maal verzuimd	49,6%	52,1%	51,7%	49,9%	49,2%	47,1%	47,7%	43,4%	45,4%	46,1%	44,4%
Verzuimpercentage	4,2%	4,1%	4,0%	4,2%	4,3%	4,1%	4,0%	3,7%	4,0%	3,8%	4,0%
Proportie werkgerelateerde verzuimdagen op alle verzuimdagen	41,6%	39,8%	38,5%	40,2%	42,1%	42,3%	38,2%	42,0%	41,9%	42,7%	45,6%
Verzuimpercentage Kwartaalenquête	4,2%	4,1%	4,1%	4,2%	4,2%	4,0%	3,9%	3,8%	3,9%	3,9%	4,0%

**NOG EEN WEEKJE LANGER
ZIEK BLIJVEN ..
DAN MAG IK NAAR M'N
LIEVE BEDRIJFSFARTS !**



Geschatte incidentie van beroepsziekten per diagnosecategorie

Aandoeningen	Incidentie ^a	Incidentie ^b	Incidentie ^c
Gehoorproblemen	2.300	7.000	3.000
Overspannenheid/burn-out	4.600	79.000	65.300
Depressie	-	26.000	24.000
PTSS	-	5.200	8.900
RSI	2.300	53.800	99.400
Lage rugaandoening	-	42.400	52.900
Heupartrose	-	6.300	5.800
Knieartrose	-	12.800	12.900
Contacteczeem	-	5.800	132.200
Astma	-	2.700	13.400
COPD	-	1.800	10.000
Infectieziekten	500	2.900	-
Kanker	-	1.300	1.300

^a Beroepsziekten gemeld door bedrijfsarts; incidentie (aantal personen) op basis van Peilstation Intensief Melden (PIM) 2015 (NCvB).

^b Zelfgerapporteerde beroepsziekten; incidentie (aantal personen) op basis van NEA 2014 (TNO).

^c Incidentie (aantal gevallen) op basis van VZ-registraties.

- Aantallen op basis van PIM te laag om te rapporteren, aantal op basis van VZ-registraties niet bekend.

BEROEPSZIEKTEN

Jaarincidentie 0,2 à 11%

Sinds eind 1999 verplicht de Arboret u tot melden van beroepsziekten, aan het NCvB, het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten. Het drama van ondermelding is u inmiddels genoegzaam bekend. In de loop der tijd zijn er alternatieven ontwikkeld. In 2012 werden werknemers bevestigd. Dat gaf een verrassend hoog cijfer. In jaren daarna werd gevraagd of een

(bedrijfs)arts de beroepsziekte geconstateerd had. Dat leidde tot een raming van landelijk 150.000 à 200.000 nieuwe beroepsziekten per jaar.

Een alternatieve gegevensbron is het Peilstation Intensief Melden. Dat krijgt weinig kritiek. In dit PIM leggen zo'n 160 gemotiveerde en gericht opgeleide bedrijfsartsen zich toe op onderkennen van beroeps- ziekten. Omdat hun werknemerspopulatie naar diverse kenmerken bekend is, is op te hogen naar landelijke jaarincidenties: 0,15 à 0,20%. Echter, vanwege reorganisatie rond PAGO's in de bouw zijn de cijfers vanaf 2016 onvolledig.

De Arbobalans 2016 bracht een nieuwe gegevens- bron, ziektere REGISTRATIES van het RIVM. Voor een selectie van aandoeningen die veel voorkomen in de werkzame bevolking, schatte het instituut de incidentie beroepsziekten voor het jaar 2013 op bijna 430.000 gevallen, 11%! In de Arbobalans 2016 meldden TNO, RIVM en NCvB:

“We hebben nog geen duidelijke verklaring”

De Arbobalans 2018 biedt die verklaring niet. Het hoofdstuk Beroepsziekten biedt enkele nadere analyses, met name op uitkomsten van de werknemersenquêteering door de NEA. Een info- graphic is bijgevoegd. U ziet de grote verschillen tussen bronnen.

De verschillende uitkomsten leiden tot nieuwe drama's in informatie. Wat zijn bijvoorbeeld de top-drie sectoren met beroepsziekten?

Kunt u met zulke informatie werkgevers motiveren? Bitter feit is: een werknemer die zegt het afgelopen jaar één of meer (door een arts vastgestelde) beroepsziekten te hebben opgelopen, verzuimt 37 dagen; een werknemer die dat niet zegt 6 dagen.

Vragen, vragen, verwarring

Het RIVM heeft al langere tijd de navolgende tabel op zijn site, over verschillen tussen de bronnen wat betreft diagnosecategorie. Kijkt u eens naar de 'grote drie' in de laatste kolom: incidentie beroepsziekten bij tenminste 1% van de beroepsbevolking vanuit gegevens van de reguliere zorg.

(RIVM Volksgezondheidsinfo 19-2-19)

- Bij RSI loopt dat nogal uiteen. Opmerkelijk is daarbij dat in de gegevens beroepsziekten van het NCvB het aandeel RSI in de loop der jaren vermindert, van 20% in 2003 naar 9% in 2017. Voor bedrijfsartsen is RSI geen 'grote' beroepsziekte meer, voor reguliere artsen kennelijk wel.

- Bij contacteczeem door werk zijn er extrême verschillen: bedrijfsartsen zien het bijna niet, werknemers nauwelijks, reguliere artsen concluderen tot 132.000 nieuwe gevallen in een jaar!

Het heet dat de uitwisseling en afstemming tussen reguliere en bedrijfsartsen beter kan. De vraag rijst of in de reguliere zorg de kennisontwikkeling inzake RSI vanuit de bedrijfsgeneeskunde wel geland is. Bedrijfsartsen lijken anderzijds wel wat te kunnen leren van reguliere artsen wat betreft contacteczeem. Maar dit wordt speculatie.

Het is ronduit teleurstellend dat TNO, RIVM, NCvB en CBS in de Arbobalans 2018 nog geen begin van verklaring en verheldering hebben wat betreft de botsende bronnen bij beroepsziekten.

De Arboret bevat de mogelijkheid van beboeting door de Inspectie SZW als bedrijfsarts of arbodienst een beroepsziekte niet meldt. Dit om de (beleids)- informatie over beroepsziekten te verbeteren. Die boeteregeling is nog niet in werking getreden, in afwachting van een evaluatie (2021?). Dus u kunt straks gepakt worden op een overtreding inzake informatie die de knappe koppen van TNO etc. niet goed kunnen wegen ... Werkend Nederland verdient beter!

De drie sectoren met de meeste beroepsziekten			
volgens werknemers, NEA		volgens bedrijfsartsen, PIM	
gezondheidszorg	3,8%	industrie	0,26%
industrie	3,7%	vervoer	0,25%
onderwijs	3,4%	openbaar bestuur	0,25%
Bouwsector ontbreekt vanwege andere organisatie PAGO's			

Bij psychische aandoeningen zijn de cijfers van bedrijfsartsen, werkenden en reguliere artsen ongeveer in lijn met elkaar.

Het nuttigste feit?

De Arbobalans is een belangrijk overzicht. Het is zeker aan te raden er kennis van te nemen, de grafische weergaven geven u een snelle overview. Ik gebruik ze hier graag.

Hoe veelomvattend ook, een aantal wezenlijke vragen voor de bedrijfsgeneeskunde blijft matig beantwoord. Wat betreft beroepsziekten krijgt u geen houvast.

Wel staat er één feit overeind. Werkgevers hebben hun opvattingen over de stand van gezond en veilig werk in ons land. Wetenschappers geven naar eer en geweten informatie die ze hebben.

Bedrijfsartsen maken dat zo veel mogelijk tot hun 'state of the art'. Werknemers zijn in Nederland - zeker internationaal vergeleken - goed af. Dat vinden ze vrijwel allemaal zelf ook! Maar veel meer dan u en anderen zien ze in hun werk oorzaken van (beroeps)ziekten en klachten.

U ontkomt er niet aan: in úw 'state of the art' moet dat zwaar wegen.

De Arbobalans 2018: <https://www.monitorarbeid.tno.nl/publicaties/arbobalans-2018>

Deze uitgave is afkomstig van Immediator en is grotendeels verzorgd door Ton van Oostrum, zelfstandig expert en publicist. Suggesties voor onderwerpen zijn welkom. www.tonvanoostrum.nl

BEROEPSZIEKTEN

INCIDENTIE VAN BEROEPSZIEKTEN BIJ WERKNEMERS IN NEDERLAND VOLGENS VERSCHILLENDE BRONNEN

De meldingen door bedrijfsartsen, de zelfrapportages in enquêtes, en de ziekte registratie verschillen wat betreft de incidentie

NATIONALE ENQUÊTE ARBEIDS- OMSTANDIGHEDEN (TNO/CBS)



282.600
NIEUW ONTANE
BEROEPSZIEKTEN IN
2016 BIJ 222.600
WERKNEMERS

3,2%

van de werknemers heeft een beroepsziekte, gebaseerd op een populatie van **6.951.900** werknemers

CATEGORIEËN VAN BEROEPS- ZIEKTEN (NEA; TNO/CBS)

1,6%



Bewegings-
apparaat

1,5%



Psychisch

0,2%



Stoffen-
gerelateerd

0,5%



Overig

VOLKSGEZONDHEID EN ZORG REGISTRATIES (RIVM)



420.600
NIEUWE BEROEPS-
ZIEKTEN OP BASIS
VAN VZ-REGISTRATIES
IN 2015. 390.500
IN DE WERKZAME
EN 30.100 IN DE
GEPENSIONEERDE
BEROEPSBEVOLKING

4,7%

van de werknemers heeft een beroepsziekte, gebaseerd op **8.294.000** personen in de werkzame beroepsbevolking

CATEGORIEËN VAN BEROEPS- ZIEKTEN (RIVM)

2,0%



Bewegings-
apparaat

0,9%



Psychisch

1,6%



Stoffen-
gerelateerd

0,2%



Overig

PEILSTATION INTENSIEF MELDEN (NCVB)



12.500
NIEUW ONTANE
BEROEPSZIEKTEN IN
2017

0,18%

van de werknemers heeft een medisch vastgestelde beroepsziekte gebaseerd op een werknemersbestand van **7.154.000** personen

CATEGORIEËN VAN BEROEPS- ZIEKTEN (PIM; NCVB)

0,05%



Bewegings-
apparaat

0,10%



Psychisch

0,01%



Stoffen-
gerelateerd

0,01%



Overig